

ingediend op **1262** (2021-2022) – Nr. 1
27 april 2022 (2021-2022)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Peter Van Rompuy, Jo Brouns, Stijn De Roo,
Koen Van den Heuvel en Robrecht Bothuyne

over de doorrekening van verkiezingsprogramma's

1. Inleiding

In tijden van fake nieuws en een nieuwscyclus die continu wordt geüpdatet, ervaren mensen een overvloed aan informatie. Een objectieve kijk op de verkiezingsprogramma's kan de kiezer helpen om een weloverwogen keuze te maken. Uit een internationale vergelijking blijkt dat het doorrekenen van verkiezingsprogramma's vandaag al in vier landen gebeurt: België, Australië, Canada en Nederland.¹

Het Federaal Planbureau heeft door de wet van 22 mei 2014 betreffende de doorrekening door het Federaal Planbureau van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen bij de verkiezing voor de Kamer van volksvertegenwoordigers de opdracht gekregen om een prioriteitenlijst na te rekenen. Elke politieke partij met een zetel in de Kamer van volksvertegenwoordigers moet zo'n prioriteitenlijst indienen. In 2019 kreeg dat principe voor het eerst vorm via het project DC2019 (Doorrekening-Chiffage 2019). In artikel 2, 4°, van die wet wordt doorrekening gedefinieerd als "een berekening op korte en middellange termijn van de gevolgen voor de overheidsfinanciën, de koopkracht en de werkgelegenheid van de diverse inkomensgroepen, voor de sociale zekerheid en alsook van de impact op het milieu en de mobiliteit die inherent verbonden zouden kunnen zijn aan de uitvoering van de prioriteitenlijst."²

2. Nut van de doorrekening

De doorrekening van een verkiezingsprogramma is niet alleen nuttig voor de kiezer vóór de verkiezingen; het zorgt ook voor meer transparantie na de verkiezingen. De doorrekening van een verkiezingsprogramma zet politici ertoe aan om hun verkiezingsbeloftes concreet te maken. Daardoor krijgt de kiezer inzicht in welke beleidsprioriteiten de politieke partijen tijdens de verkiezingen naar voren schuiven, voor welke thema's ze geld willen uittrekken, en hoe ze plannen de verkiezingsbeloftes waar te maken. De verschillende partijen worden zo gedwongen op langere termijn naar de effecten van hun verkiezingsprogramma te kijken en transparant te zijn over hoe ze hun verkiezingsbeloftes uit de verkiezingsprogramma's willen vertalen na de verkiezingen. Het prioriteren van algemene thema's zoals duurzaamheid zal dan alleen geloofwaardig zijn als er onderbouwde, concrete maatregelen tegenover gezet worden. Kiezers krijgen bovendien ook meer zicht op hoe de partijen die maatregelen willen financieren. Worden kosten doorgeschoven naar de toekomst? Willen partijen de maatregelen financieren met nieuwe inkomsten? Hoe zal het beleid een impact hebben op koopkracht, werkgelegenheid, ongelijkheid, competitiviteit enzovoort? Die doorrekening objectificeert de beleidsbeslissingen en wordt uitgevoerd door een onafhankelijke instantie. Bovendien kan de doorrekening ook een leertraject voor de politieke partijen betekenen, dat hen ertoe aanzet om hun verkiezingsprogramma bij te sturen als er ongewenste gevolgen duidelijk worden. Naast de cijfermatige discussie kan er ook een meer inhoudelijke discussie over concrete maatregelen plaatsvinden. De resultaten van de doorrekening kunnen ook tijdens de regeringsformatie en de begrotingsbesprekingen gebruikt worden. Ze geeft potentiële coalitiepartijen namelijk meer inzicht in waar de raakvlakken zitten.

Traditie in Nederland

In Nederland is een doorrekening van de verkiezingsprogramma's al ingeburgerd. Nederland begon daarmee in de jaren 80. Politieke partijen kunnen vrijwillig gebruikmaken van het Centraal Planbureau om maatregelen te laten doorrekenen. Hoewel die oefening vrijblijvend is, nemen de meeste grote politieke partijen van Nederland eraan deel. Als ze niet aan de doorrekening zouden deelnemen, zou dat immers een negatief signaal aan de publieke opinie geven. Toch doen ook enkele

¹ https://www.plan.be/uploaded/documents/202003300847140.WP_07_DC2019_12111_N.pdf

² https://etaamb.openjustice.be/nl/wet-van-22-mei-2014_n2014011396.html

partijen niet mee aan de doorrekening, zoals de PVV van Geert Wilders. Bij het berekenen van de beleidskeuzes houdt het rapport van het Centraal Planbureau rekening met een tijdschijf van de volgende zittingsperiode en kijkt het naar de impact op lange termijn. Het rapport toont een vergelijking per thema tussen de verschillende politieke partijen, beschrijft aansluitend de maatregelen en de effecten ervan per partij en toont tot slot een spinnenweb om de verschillen tussen de partijen in de verschillende domeinen te illustreren.³

Ondanks de doorrekening daalt ook in Nederland het vertrouwen in de politiek. Een doorrekening van verkiezingsprogramma's is dus geen simpele remedie om het vertrouwen te verhogen, maar het geeft wel meer transparantie en laat geïnteresseerde kiezers toe een weloverwogen keuze te maken. Dat kan ertoe leiden dat burgers de beleidsbeslissingen in zekere zin meer zullen respecteren, ze als meer legitiem zullen ervaren, waardoor de geloofwaardigheid van de politiek kan toenemen. Het kan daardoor wel een stap zijn om het vertrouwen te verhogen als politici verplicht worden om met goed berekende, realiseerbare voorstellen te komen in plaats van vage toverformules te beloven.

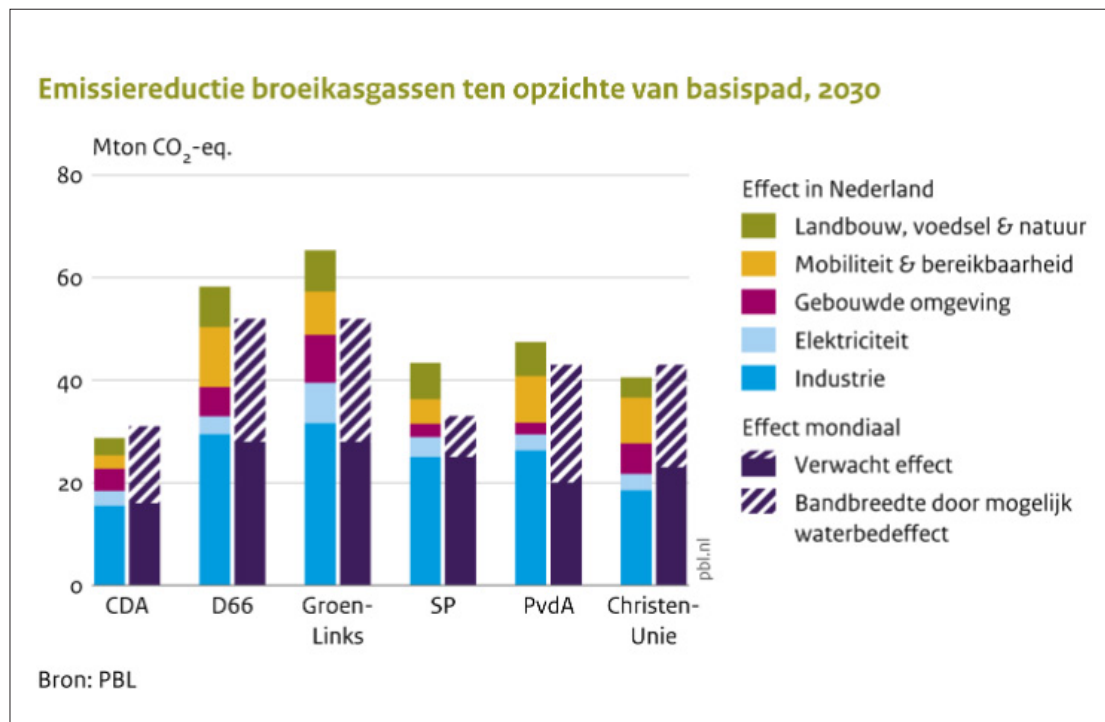
Toch blijkt uit de jarenlange traditie in Nederland dat er voorzichtig moet worden omgesprongen met het gebruik van de resultaten van die doorrekeningen. Ze zijn vooral richtinggevend, maar niet allesbepalend. In Nederland worden de resultaten soms selectief gebruikt in debatten met het doel zelf beter uit de verf te komen. Toch is de accuraatheid van de cijfers niet volledig waterdicht door de grote onzekerheidsmarge bij de berekeningen. Rekenkundige modellen zijn immers een vereenvoudigde voorstelling van de werkelijkheid. Veel is afhankelijk van de rekenkundige modellen die werden gebruikt. Welke modellen juist gebruikt worden, geeft het Centraal Planbureau in Nederland niet vrij, waardoor het niet mogelijk is om de resultaten te controleren.⁴

Specifiek voor het beleidsdomein Leefomgeving heeft het Planbureau voor Leefomgeving op vraag van zes Nederlandse politieke partijen de verkiezingsprogramma's doorgerekend om de uitvoerbaarheid van de maatregelen in beeld te brengen. Daarvoor kijkt het Planbureau voor Leefomgeving naar de kosten en de realiseerbaarheid van de maatregelen en maakt het een analyse van de mogelijke kansen, risico's en onzekerheden van de uitvoering. Bovendien berekent het de effecten van de maatregelen in 2030 om de structurele effecten op langere termijn zichtbaar te maken.⁵ De kennis en de expertise om dat te berekenen is in het Planbureau voor Leefomgeving aanwezig. De figuur hieronder laat bijvoorbeeld de effecten zien van de maatregelen van de partijen op de emissiereductie van broeikasgassen tegen 2030. Per partij zijn er twee balkjes: in het eerste balkje staan telkens de effecten in Nederland, uitgesplitst per sector; in het tweede balkje staan telkens de mondiale effecten. Door de onzekerheid zal het werkelijke mondiale effect ergens in het gearceerde balkje uitkomen. Met behulp van die analyse worden de gelijkenissen en verschillen van de effecten van de partijvoorstellen visueel voorgesteld.

³ https://www.plan.be/uploaded/documents/202003300847140.WP_07_DC2019_12111_N.pdf

⁴ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/doorrekenen-van-verkiezingsprogrammas-is-helemaal-niet-relevant-volgens-econoom-van-wijnbergen/>

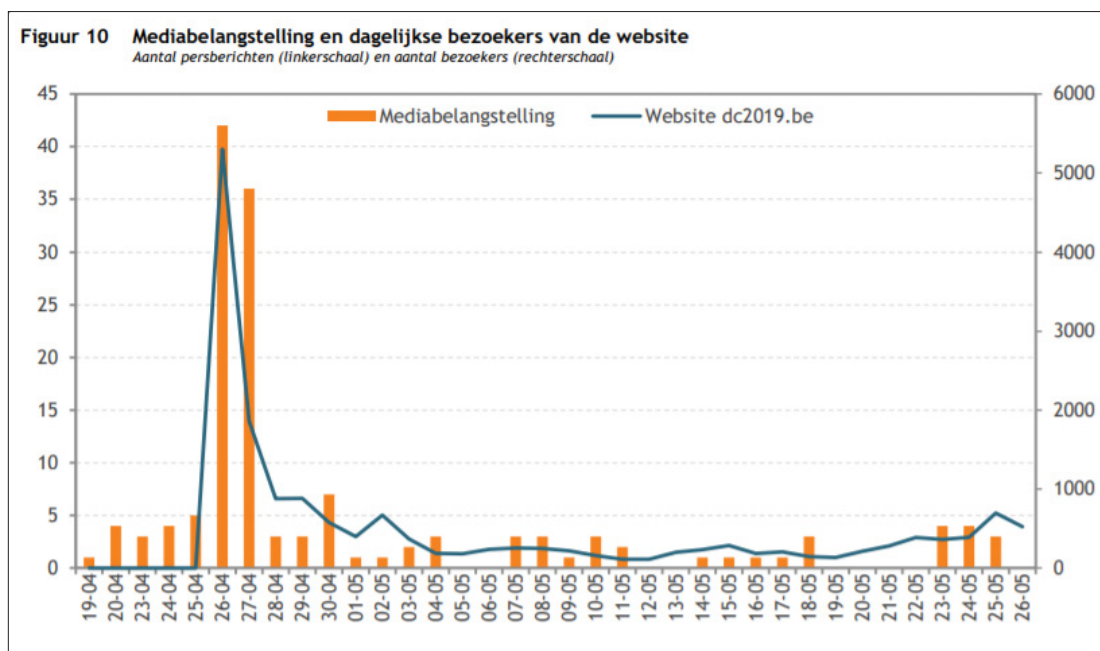
⁵ <https://www.pbl.nl/publicaties/analyse-leefomgevingseffecten-verkiezingsprogrammas-2021-2025>

DC2019

In België werd een eerste doorrekening op het federale niveau in 2019 uitgevoerd. De politieke partijen met een zetel in de Kamer van volksvertegenwoordigers moesten hun prioriteitenlijst doorgeven aan het Federaal Planbureau. Vervolgens heeft het Federaal Planbureau veertig dagen de tijd om dat ontwerp door te rekenen. Het Federaal Planbureau is gedurende die tijd strikt gebonden aan vertrouwelijkheid en communiceert niet over de tussentijdse resultaten. De politieke partijen hebben dan dertig dagen de tijd om op basis van het eerste ontwerp van doorrekening hun maatregelen bij te sturen. Australië bijvoorbeeld laat die werkwijze niet toe: daar wordt elke aanvraag die een politieke partij doet om een maatregel na te rekenen, integraal gepubliceerd samen met het resultaat. Dat gebeurt boven op de integrale doorrekening van het verkiezingsprogramma van de drie grootste politieke partijen (gebaseerd op de laatste verkiezingen). Opvallend is dat de resultaten daarvan pas een maand na de verkiezingen vrijgegeven worden. Het rapport in Australië dient namelijk als basis om een nieuwe regering te vormen, niet als instrument om kiezers vóór de verkiezingen beter te informeren. Het opzet van het Federaal Planbureau daarentegen is wel in de eerste plaats gericht op het volledige electoraat. Via de media wordt er over dat rapport gecommuniceerd om een zo groot mogelijk publiek te bereiken. Daarnaast worden de resultaten ook via de website www.dc2019.be gepubliceerd. De evaluatie van die eerste oefening toonde aan hoe belangrijk de mediabelangstelling is voor de brede communicatie. De figuur hieronder toont aan dat er een vergelijkbare dynamiek is tussen de mediabelangstelling en het aantal bezoekers van de website. Ook vlak voor de verkiezingen was er een lichte stijging in het aantal bezoekers van de website.⁶

⁶ https://www.plan.be/uploaded/documents/202003300847140.WP_07_DC2019_12111_N.pdf

Bron: https://www.plan.be/uploaded/documents/202003300847140.WP_07_DC2019_12111_N.pdf

Opdat het Federaal Planbureau de prioriteitenlijst kan doorrekenen, heeft het de nodige capaciteit nodig. Toen de officiële opdracht kwam om ermee te starten, kreeg het Federaal Planbureau een bijbehorend budget van 345.000 euro.⁷ Die middelen kon het aanwenden om de nodige personeelscapaciteit aan te trekken en expertise te verzamelen om de doorrekening uit te voeren.

Toch had die eerste oefening enkele beperkingen. De prioriteitenlijst werd bijvoorbeeld beperkt tot drie à vijf clusters met telkens maximaal tien concrete maatregelen om door het Planbureau te laten berekenen. Het ging dus niet om een volledige berekening van de verkiezingsprogramma's, maar veeleer een selectie van maatregelen 'à la carte'. Daardoor is het niet mogelijk om de partijen volledig met elkaar te vergelijken. Daarbovenop kregen de partijen de mogelijkheid om na de eerste berekening de maatregelen aan te passen of uit de berekening halen. Dat kan de indruk wekken dat maatregelen die een partij in een slecht daglicht stellen, uit de berekening kunnen worden gehaald. Omdat ook niet alle maatregelen doorgerekend worden, konden partijen enkele maatregelen doelbewust uit de berekening laten voor strategische doeleinden.⁸ De facto kan dat tot een soort van 'cherry picking' van maatregelen leiden en vermindert het de transparantie. In de evaluatie die volgde op DC2019, kwam dat ook naar voren. Zo lieten partijen vooral de minder aangename verantwoordelijkheden uit de geselecteerde maatregelen en werden de partijen er niet toe aangezet om aandacht te besteden aan de noodzakelijke budgettaire sanering op het federale niveau.⁹ Directeur bij het Federaal Planbureau Jan Verschooten is er daarom zelf voorstander van om bij de volgende berekening striktere spelregels af te spreken: "Waarom niet vooraf afspreken dat er gewerkt moet worden met een bepaald begrotingsdoel en met een klimaatdoel dat bereikt moet worden? En partijen die daarvan willen afwijken, moeten het maar uitleggen."¹⁰ Om tot striktere spelregels te komen, kan het best gerekend worden op een initiatief van de politieke partijen zelf.

⁷ <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie-verkiezingen/Overheid-rekent-verkiezingsprogramma-s-voortaan-zelf-door/9771208>

⁸ Politieke partijen moeten minder speelruimte krijgen – De Standaard (27 april 2019).

⁹ Partijen lieten vooral de lekkere krenten doorrekenen – De Standaard (30 maart 2020).

¹⁰ Feestje op de rand van het begrotingsgat – De Standaard (27 april 2019).

Het Federaal Planbureau ondervond ondanks de toegewezen middelen ook enkele beperkingen op het vlak van personeel en beschikbare rekenmodellen. Zo beschikt het momenteel nog niet over de nodige expertise om de doorrekening van de verkiezingsprogramma's en het regeerakkoord op een goede manier uit te voeren.¹¹ Het Planbureau merkte wel op dat de meeste voorstellen naar een realistisch niveau opgetrokken werden toen ze ingediend werden.¹²

Doorrekening van verkiezingsprogramma's voor de Vlaamse regionale verkiezingen

Ook in Vlaanderen is er al een proefproject geweest: Rekening 14. De KU Leuven voerde de doorrekening toen uit in opdracht van de VRT, De Tijd en De Standaard. Er was dus geen wettelijk kader voor uitgeschreven. Het doel van die doorrekening was om de verkiezingsprogramma's van de zeven politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in het Vlaams Parlement, met elkaar te kunnen vergelijken. De auteurs van de studie keken ook telkens naar de macrobudgettaire impact van het verkiezingsprogramma. Dat rapport werd één week voor de regionale verkiezingen van 25 mei 2014 gepubliceerd. In vergelijking met DC2019 viel de publicatie in een later stadium in de verkiezingscampagne.¹³

De regering-Bourgeois heeft wel de Vlaamse Statistische Autoriteit opgericht (VSA). Minister-president Bourgeois liet in 2017 een onderzoek uitvoeren door Statistiek Vlaanderen waarin werd nagegaan of de Vlaamse overheid genoeg capaciteit had om een doorrekening voor de regionale thema's uit te voeren. Dat bleek toen niet het geval te zijn. Bovendien bleek dat er rekenmodellen beschikbaar waren die bij een doorrekening gebruikt kunnen worden, maar die momenteel onvoldoende op elkaar afgestemd zijn.¹⁴ Daarom was er een intentie om de VSA verder uit te bouwen met extra personeel en nieuwe ICT-infrastructuur. De opdrachten van de VSA worden door de Vlaamse Regering geformuleerd. Ze zijn opgenomen in artikel III.108 tot en met III.113 van het Bestuursdecreet van 7 december 2018. De Vlaamse Regering wil met de uitbouw van de VSA en de invulling van de decretale verplichtingen tegemoetkomen aan de verplichtingen ten aanzien van de Europese Commissie in de Vertrouwensverbintenis voor de statistiek.¹⁵ Voorlopig wordt het doorrekenen van verkiezingsprogramma's niet als een van de taken van het VSA gezien. Het is belangrijk om dat te vermelden, omdat het naast het aantal personeelsleden ook cruciaal is om de competenties van het personeel af te stemmen op de vastgestelde taken van de statistiekinstelling: "Momenteel werd nog geen coherente en gecoördineerde strategie uitgewerkt om de aanwezige expertise en kennis binnen het netwerk Statistiek Vlaanderen te delen, en om externe expertise aan te trekken, met het oog op een optimale competentieontwikkeling" (Vlaams statistisch programma 2022-2024, pag. 25). De nodige expertise aantrekken zal tijd in beslag nemen. Als de wil er is om in 2024 naar een doorrekening van verkiezingsprogramma's en/of het regeerakkoord te gaan, moet het VSA zich daarop kunnen voorbereiden.¹⁶

Ook het Departement Omgeving heeft de oefening al gemaakt. Het heeft onderzocht welke voorwaarden vervuld moeten zijn om een doorrekening mogelijk te maken en of het überhaupt haalbaar is. Vanuit het departement kwamen enkele aanbevelingen, zoals het hanteren van een pragmatische scope waarbij rekening wordt gehouden met de capaciteit van de rekentools. Daarom is de inhoudelijke afbakening van de maatregelen nodig zodat de impact ervan met bestaande modellen kan worden berekenen. Zo hanteerde ook het Federaal Planbureau

¹¹ <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1136954/ver-slag/1138140>

¹² <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/04/25/een-doorrekening-van-de-verkiezingsprogrammas-wat-kunnen-we-er/>

¹³ https://www.plan.be/uploaded/documents/202003300847140.WP_07_DC2019_12111_N.pdf

¹⁴ <https://archieff-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/256614/Doorrekening%20verkiezingsprogramma's%20finaal%20rapport.pdf>

¹⁵ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1554310>

¹⁶ https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1646734446/VSP22_24_bulva3.pdf

een template met specificaties waaraan de maatregelen moesten voldoen. Het Departement Omgeving evalueert dat als een nuttige werkwijze, aangezien het doorrekenen van maatregelen nog relatief nieuw is in België en de complexe wettelijke context waarin soms wordt gewerkt. Verder moet het ook duidelijk zijn welke tijdschorsing er wordt gehanteerd: is de oefening beperkt tot de effecten die binnen de zittingsperiode zichtbaar worden of is het de bedoeling om met behulp van die oefening naar de langetermijneffecten te kijken. Daarnaast zal ook samenwerking met het Federaal Planbureau belangrijk blijven om een referentiescenario voor de regio's uit te tekenen.¹⁷ Ook dat zijn basisvereisten die vóór de start van de oefening duidelijk moeten worden. Daarbovenop rijst de vraag wie aan de doorrekening mag of moet deelnemen. Als het de bedoeling is om de geloofwaardigheid van de doorrekening te maximaliseren, zullen alle politieke partijen die in het Vlaams Parlement vertegenwoordigd zijn, verplicht moeten worden om eraan deel te nemen. Alleen op die manier kan het populisme van verkiezingsprogramma's worden teruggedrongen en kan worden vermeden dat partijen onrealistische toverformules aan de kiezers aanbieden. Een evaluatie na elke doorrekening zal hoe dan ook ertoe bijdragen dat het proces efficiënt(er), gestroomlijnd verloopt en bijgestuurd wordt. Het Departement Omgeving ziet mogelijkheden in de samenwerking met de Statistische Autoriteit Vlaanderen (het hele netwerk van Statistiek Vlaanderen).¹⁸ In Vlaanderen kan daarvoor ook een beroep worden gedaan op de experts van de Vlaamse administratie, van kennisinstellingen, van het middenveld waaronder steunpunten enzovoort. Die externe partners kunnen de capaciteit die vandaag nog niet beschikbaar is bij het VSA, aanvullen en helpen ontwikkelen. Communicatie tussen de actoren van de doorrekening en de politieke partijen zal belangrijk zijn opdat een goede samenwerking tot stand kan komen en het draagvlak voor de doorrekening vergroot.

De manier waarop de doorrekening plaatsvindt, kan op verschillende wijzen georganiseerd worden. Er kan voor geopteerd worden dat alle administraties de oefening los van elkaar maken voor hun eigen domein. Die expertise is er immers en de rekenkundige modellen worden vandaag vaak al voor het beleidsvoorbereidende werk gebruikt. Een andere optie is de doorrekening in handen te geven van de Vlaamse Statistische Autoriteit. Het voordeel daarvan is dat de interacties tussen de verschillende thema's kan worden gecapteerd. Het nadeel is wel dat de complexiteit van de oefening zal toenemen.

Ook in Nederland wordt een evaluatie gemaakt na de doorrekening. Daar luidde de conclusie dat er nog marge is om aan kracht te winnen door de samenhangende beleidspakketten van de politieke partijen te tonen in plaats van de losse maatregelen door te rekenen. Bovendien vonden de gesprekspartners in Nederland het niet steeds duidelijk welke richtlijnen er golden tijdens de oefening. Ook daar was er het risico dat partijen de maatregelen strategisch zouden bijstellen vanwege de doorrekening. Qua timing zouden de partijen in Nederland de resultaten van de doorrekening liever vóór de grote verkiezingsdebatten gepubliceerd zien. Een van de meer fundamentele conclusies uit de evaluatie is hoe streng de toetsingen moeten gebeuren. Moet het Centraal Planbureau zich houden bij de toetsing op het vlak van juridische haalbaarheid en uitvoerbaarheid? In dat geval wordt voorkomen dat partijen volstrekt onhaalbare voorstellen lanceren. Anderzijds is het bij een te strenge toetsing mogelijk dat bepaalde maatregelen nooit aan bod zullen komen.¹⁹

Uit de voorgaande oefeningen blijkt dat er duidelijke richtlijnen nodig zijn om het draagvlak onder de politieke partijen te vergroten. Transparantie over de gebruikte rekenmodellen zorgt ervoor dat er achteraf weinig discussie is over de resultaten en de legitimiteit van de doorrekening niet ter discussie wordt gesteld. Het is

¹⁷ <https://archieff-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmllui/bitstream/handle/acd/256614/Doorrekening%20verkiezingsprogramma's%20finaal%20rapport.pdf>

¹⁸ <https://archieff-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmllui/bitstream/handle/acd/256614/Doorrekening%20verkiezingsprogramma's%20finaal%20rapport.pdf>

¹⁹ <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Evaluatie-Keuzes-in-Kaart-2022-2025.pdf>

ook bekend dat de maatregelen in de verkiezingsprogramma's voldoende concreet moeten zijn om ze te kunnen doorrekenen.

Conclusie

Uit de voorgaande doorrekeningen in verschillende landen valt te leren dat er verschillende basisvoorwaarden zijn voor een geslaagde doorrekening. Ten eerste moet er een draagvlak zijn voor de doorrekening bij de verschillende politieke partijen en de media. De richtlijnen kunnen, om het draagvlak onder de politieke partijen te verhogen, het best op dat niveau worden afgesproken. Het bureau van het Vlaams Parlement kan daartoe het juiste forum zijn. Daarbij moeten enkele basisvereisten vervuld zijn, zodat de partijen zich bijvoorbeeld binnen het budgettaire kader houden en de klimaatdoelstellingen naleven, met de mogelijkheid om eventuele afwijkingen te motiveren. Ook is het belangrijk de thema's duidelijk af te bakenen en daar overeenstemming over te vinden. Elke partij moet op dezelfde beleidsthema's voorstellen aanleveren zodat de doorrekening een vergelijkbaar beeld oplevert. Ook de media worden betrokken bij de communicatie van de resultaten om het electoraat maximaal te kunnen bereiken. Ten tweede moeten de rekentools en expertise betrouwbaar zijn en gevalideerd worden door alle betrokken partijen. Door middel van een tussentijdse evaluatie en een evaluatie na de oefening kan worden nagegaan welke bijstellingen er in de toekomst nodig zijn. De samenwerking met het Federaal Planbureau is van belang om een consistent en vergelijkbaar referentiescenario uit te bouwen, expertise uit te wisselen en de timing af te stemmen. Om de expertise die in Vlaanderen aanwezig is maximaal te gebruiken, hoeft dat niet alleen door de VSA uitgevoerd te worden, maar kunnen de kennisinstellingen, steunpunten enzovoort mee in de oefening betrokken worden. Concreet zou er een consortium moeten worden gevormd en moet de VSA daarvoor het nodige budget krijgen. Zo worden de kennis en de instrumenten gebruikt die in Vlaanderen beschikbaar zijn, en wordt ervoor gezorgd dat het uitvoeren van de doorrekening haalbaar is. De expertise wordt zo aangevuld en helpt de overheid om de nodige capaciteit te ontwikkelen. Om de transparantie te verhogen kunnen de gebruikte rekenkundige modellen wel worden meegegeven zodat de berekeningen herhaalbaar worden voor externe experts. Ook dat draagt bij aan het creëren van draagvlak. De resultaten van de doorrekeningen zijn vooral richtinggevend bedoeld. Het politieke debat kan niet gereduceerd worden tot puur cijfermatige accurate voorstellen. Rekenkundige modellen zijn immers een vereenvoudigde voorstelling van de werkelijkheid. Toch is het belangrijk dat de basisvoorwaarde vervuld is dat het om een realiseerbaar voorstel gaat.

De doorrekening van de verkiezingsprogramma's kan een belangrijk hulpmiddel worden om de kiezer te informeren over de verschillen tussen de politieke partijen. Aangezien de maatregelen door een externe, onafhankelijke entiteit doorgerekend zullen worden, objectiveert dat voor een stuk de verschillende voorgestelde maatregelen. Nog belangrijker is dat politici rekening zullen moeten houden met de realiseerbaarheid van de voorgestelde maatregelen en ze concreet moeten maken. Daarnaast worden politici ertoe aangezet om naar de effecten van hun voorgestelde beleidskeuzes op lange termijn te kijken. Alleen als alle politieke partijen die zitting hebben in het Vlaams Parlement hun verkiezingsprogramma's laten doorrekenen, zullen objectieve, vergelijkbare resultaten beschikbaar zijn voor het brede politieke landschap. Alleen als alle politieke partijen aan de doorrekening deelnemen, zal de geloofwaardigheid van de politiek in zijn geheel kunnen toenemen. De indieners van deze conceptnota pleiten er daarom voor om de verkiezingsprogramma's voor alle politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in het Vlaams Parlement, te laten doorrekenen voor vooraf bepaalde thema's. Door het aantal thema's te beperken wordt het voor de kiezer mogelijk om de verkiezingsprogramma's op die vlakken te vergelijken én wordt het haalbaar voor externe instanties om de doorrekening uit te voeren. De politieke partijen kunnen de thema's zes maanden voor de opmaak van de verkiezingsprogramma's bepalen. Die manier van werken verhindert dat de

partijen aan 'cherry picking' doen, en zet hen ertoe aan om het programma integraal voor een domein zoals het klimaat onder de loep te nemen.

Een doorrekening hoeft zich niet te beperken tot een verkiezingsprogramma. De indieners van deze conceptnota pleiten ervoor om dat, naar analogie van Nederland, ook door te trekken naar een doorrekening van het regeerakkoord. Binnen zes maanden na de vorming van de regering zou het aangewezen consortium een doorrekening van het regeerakkoord op dezelfde thema's moeten doen.

Tot slot kunnen de voordelen van een doorrekening van verkiezingsprogramma's niet genoeg benadrukt worden. Een doorrekening kan een leertraject betekenen voor de politieke partijen. Naast de cijfermatige discussie kan er ook een meer inhoudelijke discussie over concrete maatregelen plaatsvinden. Dat is niet alleen nuttig voor de kiezer vóór de verkiezingen; het zorgt ook voor meer transparantie na de verkiezingen. Zo worden politici ertoe aangezet om met concrete, onderbouwde voorstellen te komen die bovendien realiseerbaar zijn en waarvan de effecten op lange(re) termijn worden meegenomen. Ook tijdens een regeringsformatie en tijdens begrotingsbesprekingen kan het gebruik van doorrekeningen nuttig zijn. De doorrekening objectificeert de beleidsbeslissingen en wordt nagekeken door een onafhankelijke instantie. Dat moet de geloofwaardigheid van de politiek in het algemeen ten goede komen en de kiezer toelaten een weloverwogen keuze te maken.

Peter VAN ROMPUY
Jo BROUNS
Stijn DE ROO
Koen VAN DEN HEUVEL
Robrecht BOTHUYNE